

Tero Pitkälä

LAPSIPERHEPALVELUIDEN TOTEUTUMINEN RAAHEN SEUDUN HYVINVOINTIKUNTAYHTYMÄSSÄ

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomikoulutus
Toukokuu 2022**

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2022	Tekijä/tekijät Tero Pitkälä
Koulutus Sosionomikoulutus		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi LAPSIPERHEPALVELUIDEN TOTEUTUMINEN RAAHEN SEUDUN HYVINVOINTIKUNTAYHTYMÄSSÄ		
Työn ohjaaja Yliopettaja, KT Pirjo Forss-Pennanen	Sivumäärä 29 + 2	
Työelämäohjaaja Palvelujohtaja, Aikuis- ja perhesosiaalityön tulosityksikköjohtaja Saana Savela		
<p>Opinnäytetyön tilaaja oli Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä. Sosiaalipalvelujen järjestäjän tulisi kysyä asiakkaiden mielipidettä palveluista. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Raahen alueen lapsiperheiden kokemuksia perhepalveluista. Kuntayhtymään kuuluvat Raahen kaupungin lisäksi Pyhäjoen ja Siikajoen kunnat. Kuntayhtymän alueella asuville lapsiperheille laadittiin kysely, joka toteutettiin verkkokyselynä. Kyselyllä kartoitettiin heidän palvelutarpeitansa ja palveluiden käyttöä. Kyselyn lopussa oli mahdollisuus antaa sanallista palautetta perhepalveluista kuntayhtymälle.</p> <p>Kysely toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Vastauksia saatiin n. 570. Noin 40 % lapsiperheistä tarvitsi perhepalveluita. Avun tarpeista kysyttiin käytännöllisellä tasolla. Eniten kuntayhtymän lapsiperheet tarvitsivat lastenhoitoapua. Palveluista perheet olivat käyttäneet eniten perheneuvolan palveluita. Tarkkaavuuden ja käyttäytymisen haasteiden lisääntyminen näkyy perheneuvolan pidentyneinä joinoina. Yksinhuoltajaperheet käyttävät palveluita muita perheitä enemmän. Pyhäjoella ja Siikajoella asuvat perheet tarvitsivat apua hieman useammin kuin raahelaiset perheet.</p> <p>Palveluiden käyttäjät olivat melko tyytyväisiä palveluihin. Heistä 47 % oli saanut tarvitsemansa palvelut, 36 % oli saanut ne osittain ja 16 % vastasi, etteivät olleet saaneet niitä palveluita, joita olivat tarvinneet. Perheet toivovat lisää mm. lastenhoitoapua.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä esitellään lastensuojelua, sosiaalihuoltolain mukaisia perhepalveluita ja asiakasosallisuutta perhesosiaalityössä.</p>		
Asiasanat asiakasosallisuus, lapsiperhe, lapsiperhepalvelut, perhesosiaalityö, sosiaalityö		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2020	Author Tero Pitkälä
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis IMPLEMENTATION OF SERVICES FOR FAMILIES WITH CHILDREN IN HEALTH AND SOCIAL CARE DISTRICT IN THE REGION OF RAAHE		
Centria supervisor Principal Lecturer, Ed.D Pirjo Forss-Pennanen	Pages 29 + 2	
Instructor representing commissioning institution or company Service Manager Saana Savela		
<p>The thesis was commissioned by Health and social care district in the region of Raaha. Social service provider should ask customers for their opinion on the services. The aim of this thesis was to find out the experiences of families with children in the Raaha region about family services. In addition to the city of Raaha, the Raaha region includes the municipalities of Pyhäjoki and Siikajoki. A survey was conducted for families with children living in the area and conducted as an online survey. The families were asked about their service needs and the use of services. At the end of the survey, there was an opportunity to give feedback on family services to Raaha's social care.</p> <p>The survey was conducted using the Webropol program. Approximately 570 responses were received. About 40 % of families with children needed help. The needs for help were asked on a practical level. Families needed childcare the most. The services of child guidance and family counselling centre had been used the most of all the services. As attention and behavioral disorders have increased, queues for the services of child guidance and family counselling centre have lengthened. Lone parent families use services more than other families. Families living in Pyhäjoki and Siikajoki needed help a little more often than families in Raaha.</p> <p>The users of the services were quite satisfied with the services. Altogether 47 % of them had received the services they needed, 36 % had received them in part and 16 % answered that they had not received the services they needed. Families want more childcare help, for example.</p> <p>The theoretical framework of the thesis presents child protection, family services in accordance with the Social Welfare Act and client participation in family social work.</p>		
Key words customer involvement, family with children, family services, family social work		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSIPERHEPALVELUT SUOMESSA	2
2.1 Lastensuojelu kuntien perhepalveluissa	2
2.2 Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut	3
2.3 Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän perhepalvelut	4
3 ASIAKASOSALLISUUS PERHESOSIAALITYÖSSÄ	7
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	9
4.1 Opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tehtävät	9
4.2 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	10
4.3 Opinnäytetyön kohderyhmä ja aineiston keruu.....	10
4.4 Opinnäytetyön tulosten analysointi	11
4.5 Opinnäytetyön luotettavuus ja etiikka	11
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	12
5.1 Kyselyyn vastanneiden perheiden taustatietoja	12
5.2 Mitä apua Raahen seudun perheet kokevat tarvitsevansa?	15
5.3 Lapsiperhepalveluiden käyttö.....	16
5.4 Miten perheet ovat mielestään saaneet tarvitsemaansa apua	18
5.5 Lapsiperhepalvelujen laatu	19
5.6 Avoin palaute.....	19
6 TULOSTEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	20
6.1 Tulosten tarkastelua.....	20
6.2 Tulosten yhteenveto ja kehittämisideoita.....	24
7 POHDINTA	25
LÄHTEET	27
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Lapsiperhekyselyyn vastanneiden asuinpaikkakunta.....	12
KUVIO 2. Minkä ikäisiä lapsia perheissä on.....	13
KUVIO 3. Lapsiperhekyselyyn vastanneiden perhemuoto	14
KUVIO 4. Tietämys perheiden palveluohjauksesta	14
KUVIO 5. Mitä apua tai tukea perheet tarvitsevat	15
KUVIO 6. Palveluiden käyttö.....	17
KUVIO 7. Miten apua on saatu	18

1 JOHDANTO

Nuorten syrjäytyminen on vakava ongelma Suomessa. Se koetaan myös yhteiskunnallisena ongelmana, johon ovat monet tahot ottaneet kantaa. Syrjäytymisestä seuraa inhimillistä kärsimystä. Meillä ei olisi myöskään varaa menettää työmarkkinoiden ulkopuolelle kymmeniätuhansia nuoria. Nuorten syrjäytyminen nähdään myös turvallisuushkana. Yhtenä syynä nuorten syrjäytymiseen pidetään sitä, että lapset ja perheet eivät saa riittävästi tukea palveluista. Nuorten syrjäytymiseen vaikuttaa kasautunut huono-osaisuus. Huono-osaisuus siirtyy helposti myös sukupolvelta toiselle.

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä vastaa Raahen kaupungin lisäksi Pyhäjoen ja Siikajoen kuntien sosiaali- ja terveystalveluista. Kuntayhtymän verkkosivujen mukaan toiminnan lähtökohtana on yksilölliset tarpeet. Asiakkaita kohdellaan mm. inhimillisesti ja ystävällisesti. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021.) Perhepalvelut ja perhesosiaalityö ovat yksi osa kuntayhtymän järjestämistä palveluista.

Suomessa on oltu huolissaan syntyvyyden laskusta. Tilastokeskuksen mukaan Pohjois-Pohjanmaa on Suomen lapsirikkain maakunta. Seutukunnassakin lasten osuus on suhteellisen korkea. Syntyvyys on kuitenkin Raahen seudullakin ollut laskusuunnassa vuosia. (Tilastokeskus 2021.) Miten syntyvyyttä voitaisiin saada nousemaan? Raahen on mainostettu ”Perheiden Raahena”. Miten seutukunnan perheet kokevat perheiden palvelut? Miten palvelut vastaavat tarpeita? Tässä opinnäytetyössä haluttiin selvittää näitä asioita.

Tammikuun lopussa 2022 seudun lapsiperheille toteutettiin kysely verkossa, jossa kysyttiin palveluista. Tavoitteena oli luoda Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän perhepalveluille asiakaspalautteen keräämisen malli, jota voidaan hyödyntää myös tulevina vuosina. Vuoden 2021 keväällä toteutettiin pienempimuotoinen kysely alueen lapsiperheille. Sen kyselyn perusteella nousi tarve kysyä asioita tarkemmin. Kyselyn laatimisessa yksi keskeisimmistä haasteista on se, miten osataan kysyä asioita niin, että väärinymmärtämisen mahdollisuus on pieni.

2 LAPSIPERHEPALVELUT SUOMESSA

Opinnäytetyön teoriaosassa esitellään kuntien vastuulla olevia lapsiperhepalveluita. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan perheiden palveluihin luetaan ainakin varhaiskasvatus, esiopetus, neuvolat, kasvat- ja perheneuvonta, lastensuojelu, adoptiot, terveystalvet sekä huoltajuusasiat (STM 2021). Työelämän yhteistyötahona tehtävässä toimii Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän lapsiperheiden sosiaalityö. Palveluiden saatavuus vaihtelee kunnissa ja siksi lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yhtenä tavoitteena onkin perhepalveluiden kansallinen yhtenäistäminen esimerkiksi perhekeskusten kautta (STM 2017; THL 2021c).

2.1 Lastensuojelu kuntien perhepalveluissa

Lastensuojelu perustuu mm. perustuslakiin ja Yhdistyneiden kansakuntien (myöhemmin YK) yleissopimukseen lapsen oikeuksista. Lasten oikeuksista säädetään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, johon Suomi on sitoutunut. Lastensuojelulla on tarkoitus turvata kaikille lapsille turvallinen kasvuympäristö. Siihen kuuluu tasapainoinen ja monipuolinen kehitys ja erityinen lastensuojelu. YK:n yleissopimuksessa on neljä yleisperiaatetta: yhdenvertaisuus, lapsen edun ensisijaisuus, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen. (Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999, Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Suomen perustuslaki 11.6.1999//731; Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.)

Lastensuojelupalvelujen järjestäminen on kuntien vastuulla. Kunnat voivat tuottaa palveluita itse tai ne voivat olla ostettuja. Ostopalveluiden valvonta kuuluu myös kunnille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.) Lapsen vanhemmilla sekä huoltajilla on velvollisuus huolehtia lapsen hyvinvoinnista. Lastensuojelulaki velvoittaa yhteiskunnan tukemaan vanhempia ja huoltajia tämän toteutumisessa. Tarvittaessa perhe on saatettava lastensuojelun piiriin. (THL 2022.)

Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty lastensuojelulaissa. Monilla työntekijöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he ovat työssään saaneet tietää lapsen hoitoon tai huolenpitoon liittyvistä huolista tai puutteista. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat mm. sosiaali- ja terveydenhuollon, päivähoidon, opetustoimen, poliisin, palo- ja pelastustoimen sekä seurakunnan työntekijät. Kattava lista näistä viranomaisista on Lastensuojelulain 25 §:ssä. Lastensuojeluilmoituksen voi kuitenkin tehdä

kuka tahansa. Lastensuojeluilmoitus pitää tehdä aina, kun on epäily siitä, että lastensuojelun tarvetta pitäisi selvittää tai arvioida. Epävarmoissa tilanteissa neuvoa voi kysyä nimettömänä esimerkiksi kunnan sosiaalityöntekijältä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; THL 2022.)

Lastensuojelun tarvetta aletaan tutkimaan yleensä lastensuojeluilmoituksen seurauksena. Ensimmäinen vaihe on tuen tarpeen arviointi. Jos tuki katsotaan tarpeelliseksi, kyseisellä perheellä alkaa lastensuojelun tai sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus sosiaalityössä. Lastensuojelussa tarjotaan ensisijaisesti avohuollon tukitoimia. Niitä ovat mm. päivähoito, tukihenkilö- ja tukiperhepalvelut, perhetyö sekä erilaiset terapiapalvelut. Sijoittaminen on aina viimesijainen vaihtoehto. Lapsi otetaan huostaan silloin, kun hänen turvallinen kasvunsa ja kehityksensä on vakavasti uhattuna ja muut avohuollon tukitoimet eivät auta. Lastensuojeluun kuuluu myös jälkihuolto ja sosiaalipäivystys. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021.)

Kunnat tekevät myös ehkäisevää lastensuojelua ja silloin perhe tai lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevästä lastensuojelusta on säädetty myös lastensuojelulaissa. Ehkäisevällä lastensuojelulla on tarkoitus mahdollistaa lapsen turvallinen kasvu, kehitys ja hyvinvointi sekä tukea vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua tehdään neuvoloissa, varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, nuorisotyössä ja muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelun käsikirja; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

2.2 Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut

Lapsiperheiden sosiaalityössä tehdään myös sosiaalihuoltolain alaista työtä. Tämä työ ei ole varsinaista lastensuojelua. Sen tavoitteena on parantaa lasten ja perheiden toimintakykyä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Sosiaalihuollon asiakkuus voi alkaa hakemuksesta tai siihen voidaan päätyä esimerkiksi lastensuojelutarpeen arvioinnin seurauksena. Sosiaalihuollon palveluihin kuuluvat lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta sekä kasvatus- ja perheneuvonta. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021; THL 2021a.)

Lapsiperheiden kotipalvelu on tarkoitettu tilapäiseksi ja lyhytkestoiseksi avuksi perheille. Perheillä on oikeus saada apua tilapäisten syiden vuoksi, joita voivat olla sairaus, synnytys, vamma tai muu erityinen tilanne perheessä. Erityinen perhetilanne voi olla esimerkiksi perheenjäsenen kuolema tai vanhempien erotilanne. Kotipalvelun tavoitteena on vahvistaa perheen voimavaroja ja ehkäistä lastensuojelun tarvetta. Kotipalvelu on konkreettista apua, tukea ja ohjausta kodinhoidollisissa asioissa, kasvatuksessa,

toimintakyvyn ylläpidossa sekä asioinnissa. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021; Sosiaali-
huoltolaki 30.12.2014/1301; THL 2021a.)

Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista ja tavoitteellista työtä lapsiperheissä. Perhetyötä annetaan per-
heisiin, joissa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia tai nuoria. Se voi olla ennalta ehkäisevää tai korjaavaa
työtä. Perhetyöllä tuetaan vanhemmuutta, vanhempien ja lasten toimintakykyä, perheen vuorovaikutus-
taitoja sekä perheen sosiaalisia verkostoja. Perhetyössä myös ohjataan kasvatusasioissa ja arjen sujumi-
sessa. Perhetyötä voidaan tehdä lastensuojelun asiakkaille tai sosiaalihuollon asiakkaille. (Raahen seu-
dun hyvinvointikuntayhtymä 2021; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301; THL 2021a.)

Erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille ja perheille voidaan järjestää myös tukihenkilö- ja tukiperheto-
mintaa sosiaalihuoltolain 28 §:n perusteella. Tukitoiminnan tarkoituksena on vähentää perheen kuormi-
tusta. Tukihenkilötoiminnassa tukihenkilö tapaa lasta hänen omassa elinympäristössään. Tukihenkilö ja
tuettava lapsi tai nuori voivat tehdä ja harrastaa yhdessä. Toiminta on yleensä säännöllistä ja tavoitteel-
lista. Tukiperhetoiminnan avulla perheen vanhemmille järjestetään esimerkiksi viikonloppuvapaita. Sil-
loin tuettavat lapset yöpyvät tukiperheessä. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301; THL 2021a.)

2.3 Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän perhepalvelut

Kuntien tehtävä on tarjota ja järjestää sosiaalipalvelut. Sosiaalihuoltolaki määrittelee niiden tuottamista
ja vähimmäispalvelut eli käytännössä tuen tarpeet, joihin palvelut pitää tuottaa. Kunnat voivat perustaa
järjestämistä varten kuntien liittoumia eli kuntayhtymiä, ja kunnat tai kuntayhtymät voivat ostaa palve-
luita järjestöiltä, yksityisiltä palveluntuottajilta tai valtiolta. (Valvira 2021.) Sosiaalihuoltolaki siis mää-
rittelee, mitä ovat sosiaalipalvelut ja miten ne tulee tuottaa. Sosiaalihuoltolaista käy ilmi, että sosiaali-
huollon keskeisinä periaatteina on asiakkaan oikeus hyvään kohteluun ja asiakkaan etu on aina ensisi-
jainen. Asiakasta on kuultava päätöksiä tehtäessä, ja lasten ja nuorten kohdalla on kiinnitettävä erityistä
huomiota heidän mielipiteensä kuulemiseen. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä on Raahen kaupungin sekä Pyhäjoen ja Siikajoen kuntien muo-
dostama yhteenliittymä, joka vastaa pääasiassa näiden kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista.
Kuntayhtymän alueella asuu noin 33 000 ihmistä. Hyvinvointikuntayhtymän perhepalveluihin kuuluvat
äitiysneuvola, lastenneuvola, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, puhe- ja toimintaterapia, perheneu-
vola, perheoikeudelliset palvelut, lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö, lapsiperheiden sosiaalityö ja

lastensuojelu. Lapsiperheet saavat ohjausta ja neuvontaa sosiaalipalveluista lapsiperheiden palveluohjauksessa. Neuvola-, terveydenhuolto- ja terapiapalveluihin on omat yhteydenottokanavansa. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021.)

Kasvatus- ja perheneuvonnasta huolehtii Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymässä perheneuvola. Kasvatus- ja perheneuvonnan tavoitteet ovat samankaltaisia kuin perhetyön tavoitteet. Niiden tavoitteena on sosiaalihuoltolain mukaan edistää lasten hyvinvointia, yksilöllistä kasvua, myönteistä kehitystä sekä tukea vanhemmuutta, perheiden voimavaroja ja suoriutumista. Kasvatus- ja perheneuvonta on monialaista työtä. Tätä työtä tekevät mm. terapeutit, psykologit, lääkärit sekä sosiaalihoajaajat ja -työntekijät. Perheneuvolassa voidaan tehdä neuvonnan lisäksi lasten ja nuorten tutkimusta ja hoitoa. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301; THL 2021a.)

Raahen seudun alueella myös perheneuvolaan otetaan yhteyttä lapsiperheiden palveluohjauksen kautta. Hyvinvointikuntayhtymän perheneuvolassa hoidetaan esimerkiksi mielenterveyteen ja mielialaan, tarkkaavaisuuteen, käytökseen, parisuhteen ongelmiin, kasvatukseen sekä vanhemmuuteen liittyviä asioita. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021.) Koska mm. tarkkaavaisuuden häiriöt ovat lisääntyneet viime vuosina, perheneuvola työllistävät paljon neuropsykiatriset tutkimukset. Fyysisesti perheneuvola sijaitsee sosiaalityön välittömässä läheisyydessä. Näin perhesosiaalityöstä on helppo olla yhteydessä perheneuvolaan ja päinvastoin.

Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu käynnistyy hyvinvointikuntayhtymässäkkin palvelutarpeen arvioinnilla. Äkillisesti kriisiytyneissä tilanteissa yhteyttä otetaan sosiaalipäivystykseen. Lastensuojeluilmoitukset otetaan käsittelyyn viipymättä ja sosiaalityöntekijän on tehtävä seitsemän arkipäivän sisällä päätös, käynnistetäänkö tilanteessa perusteellinen palvelutarpeen arvio. Palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään, millainen perheen tilanne sekä tuen tarve on ja mitä palveluita perhe tarvitsee. Lastensuojelun puolella palvelutarpeen arvioinnissa päätetään, aloitetaanko lapselle tai perheelle lastensuojelun asiakkuus. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 2021.)

Lastensuojelun asiakkaat voivat saada avohuollon palveluina esimerkiksi perhetyötä, tukihenkilö- tai tukiperhetoimintaa sekä kuntouttavaa hoito- ja terapiapalveluita. Samoja palveluita voidaan antaa myös ilman lastensuojelun asiakkuutta sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina. Silloin perheet ovat perhesosiaalityön asiakkaita. Perhetyön lisäksi lapsiperheiden kotipalvelu on keskeinen lapsiperheiden sosiaali-

työn palvelu. Sosiaalityön palvelutarpeen arvioinnissa otetaan huomioon asiakkaan näkemys ja mieliala. Sosiaalityön asiakkaat saavat tukea perheen asioissa sosiaaliohjaajalta tai sosiaalityöntekijältä. (Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä 20021.)

Tämän opinnäytetyön kyselyssä kysyttiin perhesosiaalityön vastaamista palveluista. Näin kyselyssä ei kysytty varsinaisesti äitiys- ja lastenneuvolapalveluista, varhaiskasvatuksesta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta tai puhe- ja toimintaterapiasta. Kyselyn sisältämässä vapaan palautteen kohdassa oli kuitenkin ollut mahdollisuus antaa palautetta ja esittää toiveita näistäkin palveluista.

3 ASIAKASOSALLISUUS PERHESOSIAALITYÖSSÄ

Asiakasosallisuudella tarkoitetaan yleensä sitä, että palvelujen käyttäjät otetaan mukaan palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Asiakkaan osallisuudella tarkoitetaan, että asiakasta kuullaan ja hänen kanssaan yhteistyössä sovitaan palveluista. Asiakasosallisuus käsite ei ole aivan yksiselitteinen, koska siitä ei ole olemassa yleispätevää määritelmää. Asiakasosallisuuskäsitteestä puhutaan kuitenkin sosiaalityössä, ja sillä tarkoitetaan nimenomaan sosiaalista osallisuutta. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1–2.)

Asiakasosallisuutta voidaan edistää monilla eri tavoilla. Näitä ovat ainakin asiakas- ja asiakastyytyväisyyskyselyt, asiakkaiden haastattelut, työpajat, asiakasraadit, systemaattisen palautteen kerääminen ja palvelusuunnitelmat. (Leemann & Hämäläinen 2015, 7.)

Sosiaalihuoltolain mukaan lapsille, nuorille ja lapsiperheille annettavia palveluita on kehitettävä niin, että palveluiden avulla tuetaan lasten huoltajia, ja myös erityisen tuen tarve on selvitettävä. Erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille ja nuorille on tarvittaessa järjestettävä toimintaa, joka tukee heitä. (Sosiaalihuoltolaki.) Lastensuojelulaki puolestaan määrittelee sen, että kunnan on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua ja lastensuojelua ylipäättään on järjestettävä kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti (Lastensuojelulaki).

Asiakasosallisuutta on säädelty useissa laissa. Perustuslaista nousevat kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteet. Perustuslain 2 §:n mukaan ”kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen”. 14 §:n mukaan taas ”julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon”. (Suomen perustuslaki.) Sosiaalihuoltolain ensimmäisessä pykälässä määritellään sosiaalihuoltolain tarkoitus. Siinä yhtenä kohtana on edistää asiakaskeskeisyyttä. Lain 4 § määrittelee asiakkaan edun. Sen mukaan asiakkaalla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskevissa asioissa. (Sosiaalihuoltolaki.)

Asiakaslähtöisyyttä on pyritty edistämään myös lailla sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Myös siinä määritellään asiakkaan kuulemista ja osallistumista. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.) Sote-uudistuksessa asiakasosallisuutta on pyritty vahvistamaan lisää (Sihvo, Isola, Kivipelto, Linnanmäki, Lyytikäinen & Sainio 2018, 13). Myös kuntalain mukaan kunnan asukkailla on

oikeus osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Kuntalain 22 §:ssä säädetään, minkälaisilla keinoilla osallistumista pystytään edistämään. Yhtenä kohtana on palvelun käyttäjien mielipiteen selvittäminen. (Kuntalaki.)

Sosiaalihoitolain mukaan sosiaalihuollossa on otettava huomioon asiakkaan ja vielä erikseen lapsen etu (Sosiaalihoitolaki 30.12.2014/1301). Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen ja rakenteiden uudistukseen (myöhemmin tässä työssä Sote-uudistus) liittyen Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksella (myöhemmin tässä työssä THL) on ollut osana sote-tietopohja-hanketta projekti, jossa on laadittu ohjeita asiakaspalautteen kansalliseksi yhtenäistämiseksi (Sainio & Peränen 2018, 3).

Sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelurakennemuutoksen yhteydessä on nostettu esiin merkityksellisiä asiakastyytyväisyyden osa-alueita, joilta asiakaspalautetta olisi hyvä kartoittaa. Näitä osa-alueita ovat: 1) palveluiden oikea-aikaisuus, 2) asiakkaan kohtaaminen, 3) osallistuminen oman asian päätöksentekoon, 4) turvallisuuden tunne, 5) palvelun hyödyllisyys, 6) tiedon saannin riittävyys / ymmärrettävyys, 7) yksilöllisen ja tarpeita vastaavan tuen saanti sekä 8) palveluiden sujuvuus / eri tahojen yhteistoiminta. (Peränen & Sainio 2018, 15–17.)

Em. THL:n projektissa asiakaspalautteen yhtenäistämistä on siis pyritty luomaan yhtenäinen kansallinen malli asiakaspalautteen keräämiselle. Projektissa yhtenäiselle mallille on asetettu selkeät tavoitteet. Yhtenä lähtökohtana on ollut, että palautteen antaminen olisi helppoa sekä se, että palaute kohdistuisi tiettyyn palveluun. Tavoitteeksi on asetettu myös se, että kyselyiden rakenne oli yhtenäinen. Projektissa on haluttu luoda kansalliset ohjeet asiakaspalautteen keräämiselle. (Peränen & Sainio 2018, 11–12.) Projektin ohjeita mittareista on pyritty hyödyntämään tämän opinnäytetyön kyselylomakkeessa.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän perhesosiaalityön kanssa. Työlle oli selkeä tarve, ja yhteistyö toimi hyvin. Menetelmälliset valinnat ovat opinnäytetyön tekijän valintoja. Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus sekä määritellään tehtävät. Lisäksi luvussa kerrotaan, miten aineisto on kerätty ja analysoitu. Lopuksi arvioidaan opinnäytetyön luotettavuutta ja etiikkaa.

4.1 Opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tehtävät

Raahen hyvinvointikuntayhtymän perhesosiaalityöstä esitettiin toive asiakaspalautteen keräämisestä. Asiakaspalautetta on kerätty pari kertaa aiemminkin. Näissä kyselyissä on yhteistyökumppanina ollut Auta Lasta ry:n Lapsirikas-toiminta. Nyt on ollut tarkoituksena tuottaa kuntayhtymälle työkalu, jonka avulla asiakaspalautetta voitaisiin kerätä esimerkiksi parin kolmen vuoden välein. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, miten lapsiperhepalvelut ovat perheiden saavutettavissa. Kokevatko perheet saavansa tarvitsemansa palvelut ja saavatko ne niitä riittävästi? Kyselyllä kartoitettiin sitä, vaikuttaako asuinpaikka tai perhemuoto palveluiden saamiseen ja asiakkaan kokemiseen niistä. Samalla voitiin kartoittaa, tietävätkö perheet, mistä apua voi kysyä. Kyselyssä oli muutamia palveluiden kokemiseen liittyviä väittämiä. Vastaajat saivat arvioida niiden paikkansapitävyyttä viisiportaisella asteikolla.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda työkalu asiakaspalautteen keräämiseen. Sillä voidaan hankkia Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymälle tietoa siitä, miten erilaiset lapsiperheet saavat tarvitsemaansa palvelua, ja miten he kokevat sen. Samalla saatiin vertailtavaa tietoa tulevaisuudessa tehtäviä kyselyjä varten. Kyselyn ohessa voitiin jakaa palveluohjauksen yhteystietoja. Kyselyn vastauksista voitaneen päätellä, vaikuttaako asuinpaikkakunta palveluiden tarpeeseen ja kokemukseen. Lisäksi on kiinnostavaa selvittää, miten perhemuoto vaikuttaa palveluiden tarpeeseen ja käyttöön.

Opinnäytetyön tehtävät

1. Miten lapsiperheet kokevat saavansa perhepalveluita?
2. Vaikuttaako asuinpaikka tai perhemuoto palveluiden käyttöön tai saatavuuteen?
3. Miten lapsiperheet kokevat palveluiden vastaavan heidän tarpeisiinsa?

4.2 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

Opinnäytetyö tutkimusmenetelmä oli määrällinen eli kvantitatiivinen. Tutkimuksessa kerättiin tietoja sähköisellä kyselylomakkeella (LIITE 1), joita analysoitiin kvantitatiivisin perustein. Kysely oli vaki-oitu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 193–194.) Määrällinen tutkimusmenetelmä selittää asioita mm. numeerisesti ja syysuhteisesti. (Vilka 2021, 66–67.) Kyselyn kysymyksillä pyrittiin vastaamaan opinnäytetyön tehtävien kannalta keskeisiin kysymyksiin.

4.3 Opinnäytetyön kohderyhmä ja aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön kohderyhmänä oli Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän alueen lapsiperheet. Määrällisessä tutkimuksessa aineistoa voidaan kerätä monella tavalla. Tässä työssä aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kysely tehtiin ja toteutettiin Wepropolilla. Kysely on itsessään helppo aineistonkeruumuoto. Eniten työtä aiheuttaa itse lomakkeen laadinta. Se olisi syytä tehdä tarkasti ja harkiten, jotta saadaan haluttuja asioita selville ja vältetään ristiriidoilta. Kyselyllä on helppo saavuttaa isoja vastaajajoukkoja. Myös aikataulu ja kustannukset pystytään arvioimaan melko tarkasti. Kyselyn heikkous voi olla mm. se, ettei siinä pystytä varmistumaan, miten vakavasti vastaajat ovat kyselyyn vastanneet tai miten hyvin vastaajat ovat kysymykset ymmärtäneet. Juuri tämän vuoksi kyselyä on syytä arvioida monesta näkökulmasta ja usean henkilön toimesta. Itse tulosten käsittelyyn on olemassa valmiita tilastollisia analyysitapoja ja raportointimuotoja. (Hirsjärvi ym. 2010, 193–204; Valli 2018, 92–93.)

Kyselyn kysymyksiin on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Joissakin kysymyksissä voi valita vain yhden vaihtoehdon. Niissä kysymyksissä, joissa voi valita useampia vaihtoehtoja, neuvotaan valitsemaan yksi tai useampi vaihtoehto. Yhdessä kysymyksessä on esitetty väittämiä, joista vastaajan pitää valita viisiportaiselta asteikolta, kuinka paljon hän on väittämän kanssa samaa mieltä. Tässä ns. Likertin asteikossa 1 = täysin eri mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä. (Valli 2018, 106–107.)

Sähköiseen kyselyyn jaettiin keruuajana suoraa linkkiä Daisy- ja Wilma-viestein. Käytännössä pyynnön kyselyyn saivat kuntayhtymän perheet, joilla on lapsia päivähoitossa tai kouluissa. Sähköisen kyselyn vahvuus on sen jakelun helppous sekä lähettämisen ja vastaanottamisen nopeus (Hirsjärvi ym. 2010, 196; Valli 2018, 101–102). Nykyisin perheille tietotekniikan ja internetin käyttö on arkipäivää. Siksi vastausprosentti nousi varsin korkeaksi. Näin kävi myös edellisessä kuntayhtymän kyselyssä lapsiperheille.

4.4 Opinnäytetyön tulosten analysointi

Kyselyn tulokset analysoitiin Webropolilla. Webropolista vastauksista saadaan suoraan kaaviot ja taulukot. Niitä käsiteltiin selkeämmiksi Excelillä. Tulokset käsiteltiin ja esitellään tässä työssä kysymyskohtaisesti. Webropolilla pystyy myös suodattamaan tuloksia. Näin pystytään havaitsemaan, miten esimerkiksi pyhäjokiset tai vaikkapa yksinhuoltajaperheet ovat vastanneet kysymyksiin. Opinnäytetyössä oltiin kiinnostuneita siitä, vaikuttaako asuinpaikka tai perhemuoto vastauksiin.

4.5 Opinnäytetyön luotettavuus ja etiikka

Kysely tehtiin Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän perhesosiaalityön toimeksiantona. Opinnäytetyöstä tehtiin toimeksiantajan kanssa sopimus. Kysely täytettiin verkossa ja sen vastaukset käsiteltiin täysin anonyymisti. Kyselyyn osallistuminen oli vapaaehtoista. Tiedot kyselystä ja pyyntö osallistua siihen lähetettiin Wilma-viestein peruskoululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden perheisiin sekä Daisy-sovelluksella varhaiskasvatuksen piirissä oleviin perheisiin. Viestit sisälsivät aina suoran linkin kyselyyn. Linkkiä oli mahdollisuus jakaa myös vapaasti. Erityisenä haasteena oli heikoimmassa asemassa olevien perheiden tavoittaminen. Kyselyn saatteeksi laadittiin tiedote eli saate, jossa oli tietoa kyselystä. (LIITE 2)

Kyselyn toteuttamisen ja analysoinnin jälkeen on aina syytä miettiä mittaustulosten toistettavuutta. Tämä tutkimuksen luotettavuus eli reliaabelius kertoo tutkimuksen tai tehtävän tarkkuudesta. Validius on taas tutkimuksen pätevyys ja tarkoittaa mittareiden kykyä mitata tarkoitettuja asioita. Olennaista on se, onko kysymykset onnistuneet mittaamaan haluttuja asioita. Kysymysten pitäisi kattaa tehtävässä kaikki määritellyt asiat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 231–233; Vilkkä 2021, 153–154.)

Kyselyn tulokset käsiteltiin huolellisesti ja tietoturvaa noudattaen tutkimuksen ajan. Tutkimuksen jälkeen kaikki aineisto luovutetaan tilaajalle ja hävitetään tekijän koneelta lukuun ottamatta tutkimuksesta tehtyä kirjallista raportointia.

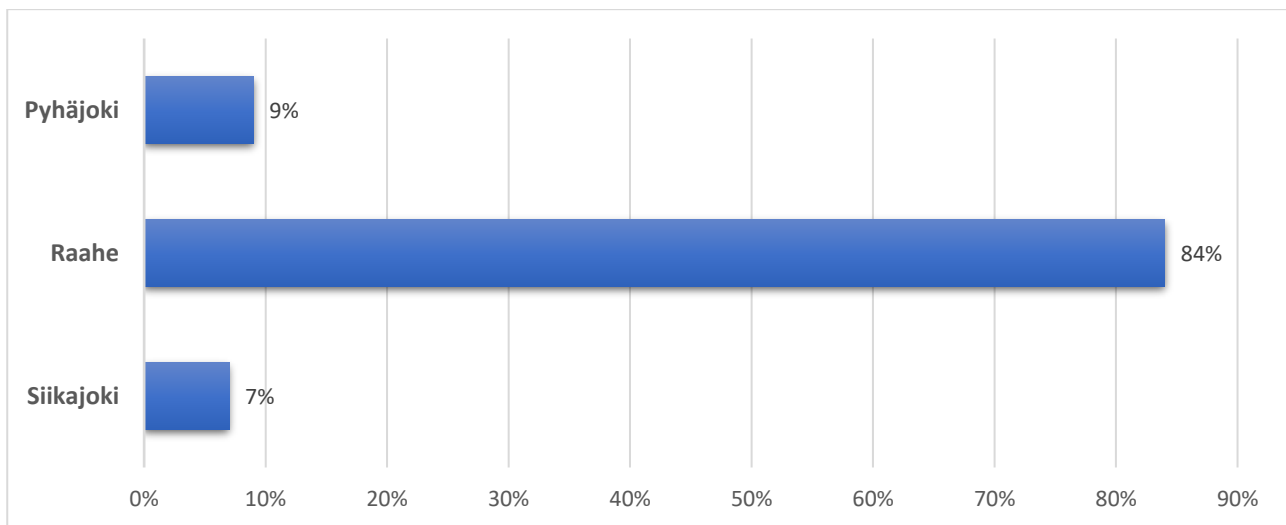
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Kysely toteutettiin verkossa Webropolilla 26.1. – 8.2.2022 välisenä aikana. Kuntayhtymän alueella oli Tilastokeskuksen mukaan 3130 lapsiperhettä vuoden 2020 lopussa (Tilastokeskus 2021). Kyselyyn vastasi 573 perhettä. Näin ollen kyselyn vastausprosentti oli noin 18 %. Kyselyn tulokset esitellään ja käydään läpi kyselyn kysymyksien mukaan.

5.1 Kyselyyn vastanneiden perheiden taustatietoja

Ensimmäisenä kyselyssä kysyttiin asuinpaikkaa. 573 vastaajasta 50 oli Pyhäjoelta, 481 Raahesta ja 42 oli Siikajoelta eli raahelaisia vastaajista oli 84 %, pyhäjokisia 9 % ja siikajokisia 7 %.

Mikä on asuinpaikkakuntasi?

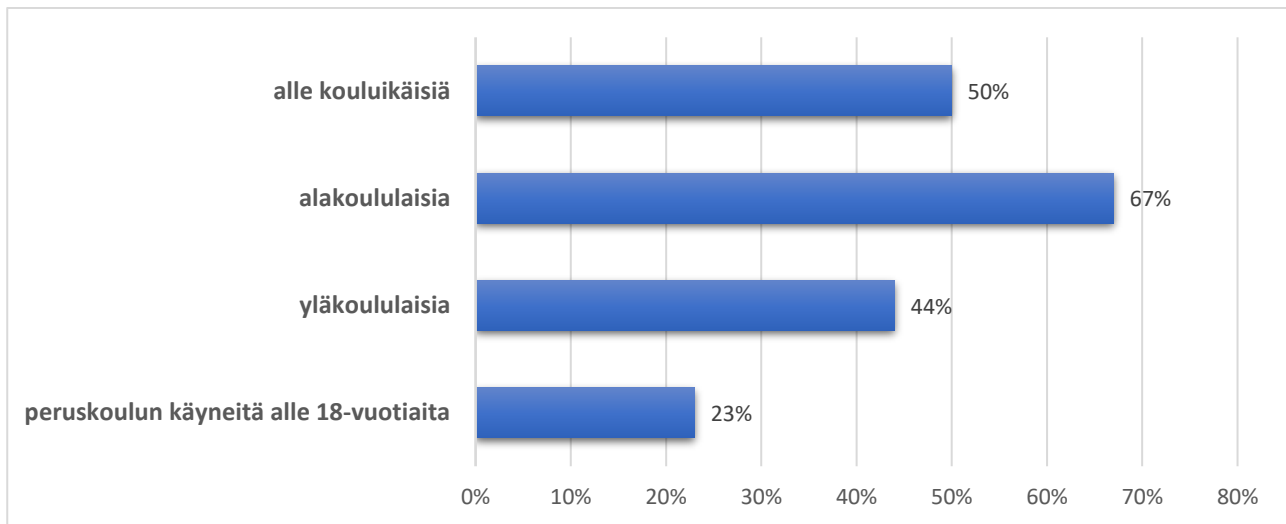

KUVIO 1. Lapsiperhekyselyyn vastanneiden asuinpaikkakunta (N=573)

Toisessa kysymyksessä kysyttiin sitä, minkä ikäisiä lapsia perheessä on. Kyselyn alkuvaiheessa tapahtui tekninen vahinko eli kun vastausvaihtoehtoja piti pystyä valitsemaan useita, niitä ei voinut valita kuin yhden. Kun 95 vastaajaa oli jo vastannut tähän kysymykseen, ongelma huomattiin. Siksi näitä vastauksia ei huomioitu. Korjattuun kysymykseen vastasi 478 henkilöä eli kaikki korjauksen jälkeen vastanneet. Webropolin ominaisuuksista johtuen alkuperäinen eli virheellinen kysymys piti piilottaa kyselyssä ja kyselyn loppuun laitettiin kysymys korjattuna. Harkitsin kysymyksen poisjättämistä, mutta tilaajan

kanssa yhdessä sovittiin toimintatavasta eli huomioidaan korjatun kysymyksen vastaukset. Vastauksista näkyy, että suurimmalla osalla perheistä on eri ikäisiä lapsia. Vastaajista alle kouluikäisiä oli 237 perheellä, alakoululaisia 321 perheellä, yläkoululaisia 212 perheellä ja peruskoulun käyneitä alle 18-vuotiaita 110 perheellä.

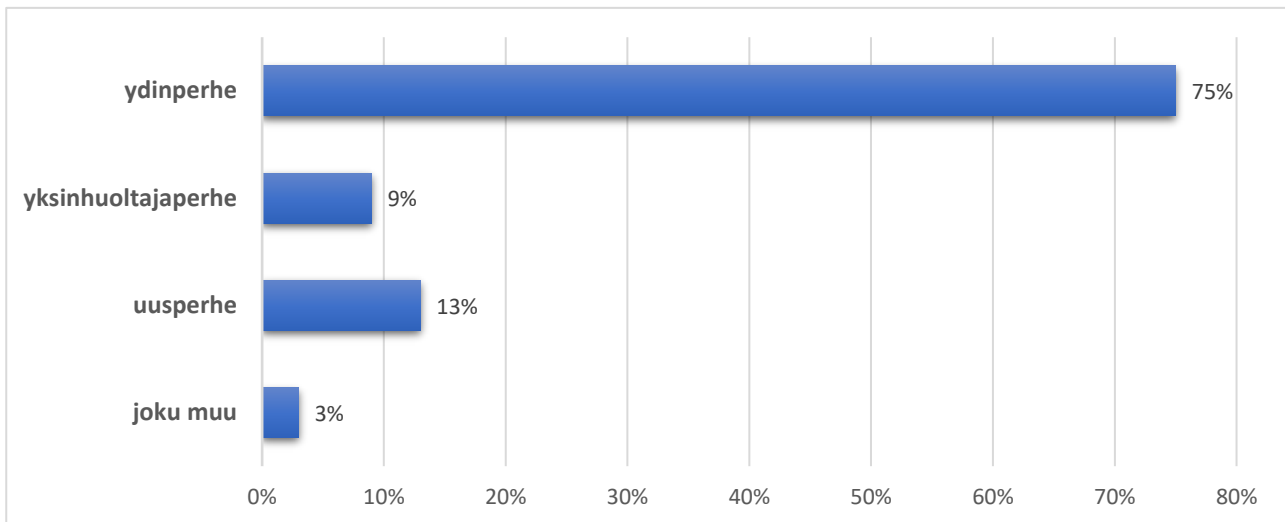
Minkä ikäisiä lapsia perheeseesi kuuluu? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto.

KUVIO 2. Minkä ikäisiä lapsia perheissä on (N=478)

Kolmannessa kysymyksessä kysyttiin perhemuotoa. Vaihtoehtoina olivat ydinperhe, yksinhuoltajaperhe, uusperhe ja jokin muu. Tämän kyselyn perusteella hyvinvointikuntayhtymän alueen lapsiperheistä suurin osa on ydinperheitä eli kolme neljäsosaa. Kyselyyn vastanneista yksinhuoltajaperheessä asui 9,4 %, uusperheessä asui 12,6 % ja muun vaihtoehdon oli valinnut 2,8 %. Pyhäjoella (72,0 %) oli ydinperheitä hieman vähemmän kuin Raahessa (75,5 %) ja Siikajoella (76,2 %). Yksinhuoltajaperheitä oli vastaajista Pyhäjoella 6,0 %, Raahessa 9,5 % ja Siikajoella 11,9 %. Uusperheitä oli Pyhäjoella 18,0 %, Raahessa 12,3 % ja Siikajoella 9,5 % eli Pyhäjoella oli suhteellisesti uusperheitä vastaajista lähes kaksi kertaa niin paljon kuin Siikajoella. Muita perheitä oli Pyhäjoella 4 %, Raahessa 2,7 % ja Siikajoella 2,4 % vastaajista.

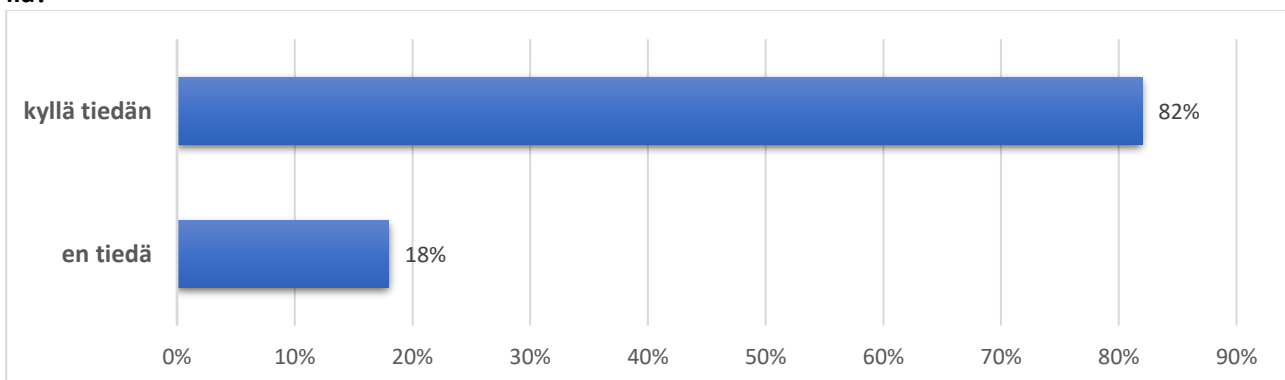
Mikä on perheesi perhemuoto?

KUVIO 3. Lapsiperhekyselyyn vastanneiden perhemuoto (N=573)

Kyselyssä tiedusteltiin myös, tietävätkö perheet, mihin voi ottaa yhteyttä, kun perheissä on huolia tai arjen haasteita. 467 vastaajaa 573:sta eli 81,5 % tiesi, mihin voi ottaa yhteyttä. Paikkakuntien välillä ei näyttänyt olevan merkittäviä eroja eli pyhäjokiset ja siikajokiset tiesivät yhtä hyvin kuin raahelaiset, mihin voi ottaa yhteyttä perheiden huolissa. Yksinhuoltajaperheet (88,9 %) näyttivät tietävän palveluohjauksen hieman paremmin kuin ydinperheet (80,7 %) ja uusperheet (80,6 %).

Tiedätkö, mihin voit ottaa yhteyttä, jos perheesi arki kuormittaa tai sinulla on muita perheeseesi liittyviä huolia?

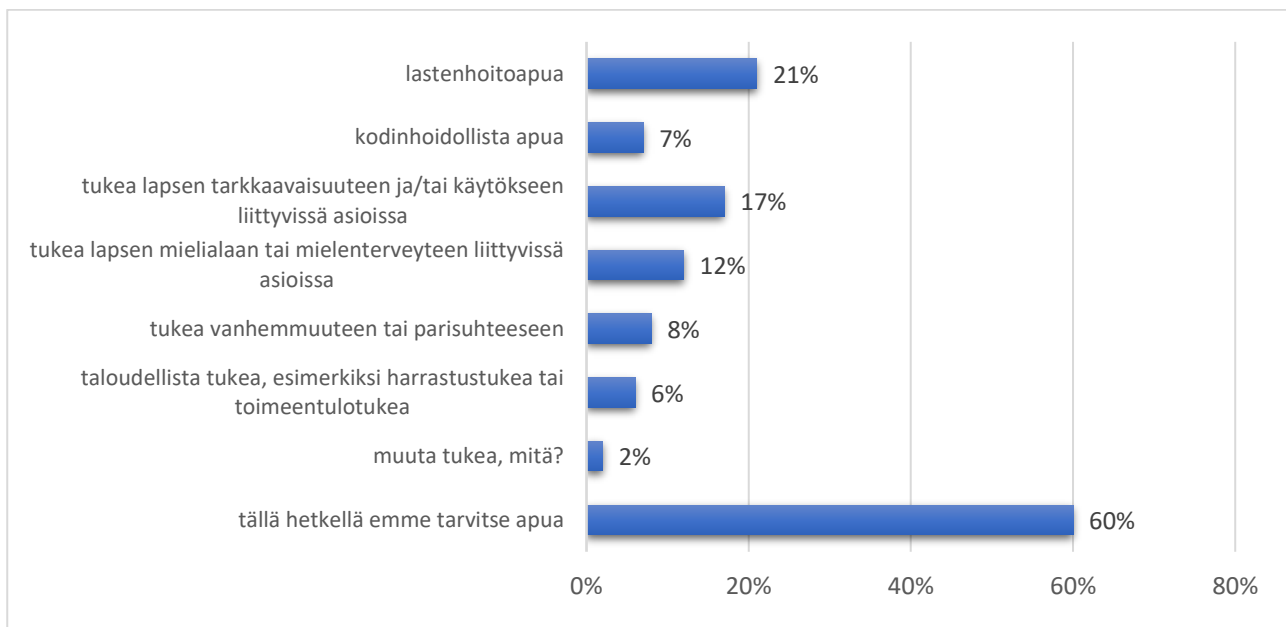

KUVIO 4. Tietämys perheiden palveluohjauksesta (N=573)

5.2 Mitä apua Raahen seudun perheet kokevat tarvitsevansa?

Kyselyssä kysyttiin, mitä apua tai tukea perheet tarvitsevat arjessa. Vastaajat pystyivät valitsemaan useampia vaihtoehtoja. Yli puolet vastaajista eli 60 % ei tarvinnut tällä hetkellä apua. Eniten perheet tarvitsivat lastenhoitoapua eli heidän osuutensa oli 21 % vastaajista. Tämänkin kyselyn vastauksissa näkyy, että neuropsykiatriset ongelmat ovat lisääntyneet. Lähes viidennes perheistä eli 17 % vastaajista ilmaisi tarvitsevansa tukea lapsen tarkkaavaisuuteen tai käytökseen liittyvissä asioissa. Mielialaan ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa tukea tarvitsee 12 % vastaajista. Myös vanhemmuuden ja parisuhteen asioihin tukea tarvitsee 8 % vastaajista. Taloudellista tukea perheen arkeen koki tarvitsevansa 6 % kyselyn vastaajista.

Mitä apua tai palveluita, tarvitsette perheenne arjessa? Valitse yksi tai useampi.

KUVIO 5. Mitä apua tai tukea perheet tarvitsevat (N=764)

Kuvioissa 5 ja 6 vastausten määrä on suurempi kuin vastaajien määrä, koska vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja. Raahessa (19,3 %) tarvittiin lastenhoitoapua vähemmän kuin Pyhäjoella (30,0 %) ja Siikajoella (33,3 %). Pyhäjoella vastaajista 12,0 % koki tarvitsevansa kodinhoidollista apua, Raahessa 6,4 % ja Siikajoella 7,1 %. Tarkkaavaisuuden ja käytöksen tukea tarvitsi Pyhäjoella 20,0 %, Raahessa 17,0 % ja Siikajoella 19,0 % vastaajista. Mielialaan ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa tukea tarvitsi Pyhäjoella 10,0 %, Raahessa 12,1 % ja Siikajoella 14,3 %. Siikajoella (11,9 %) tarvittiin keskimäärin hieman useammin tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen liittyvissä asioissa kuin Raahessa (7,7 %) ja

Pyhäjoella (6,0 %). Siikajokiset (14,3 %) tarvitsivat useammin myös taloudellista tukea (Raahe 5,4 % ja Pyhäjoki 6,0 %). Ylipäätään raahelaiset perheet tarvitsivat harvemmin apua kuin Pyhäjoen ja Siikajoen lapsiperheet. Raahelaisista 62,6 % perheistä ei tarvinnut kyselyn hetkellä apua. Vastaavat luvut olivat Pyhäjoella 46,0 % ja Siikajoella 47,6 %.

Miten perhemuoto vaikutti avun tarpeeseen? Kyselyyn vastanneista ydinperheistä 62,2 % ei kokenut tarvitsevansa tällä hetkellä apua, yksinhuoltajaperheistä 51,9 % ja uusperheistä 55,6 %. Yksinhuoltajaperheet (13,0 %) tarvitsevat kyselyn mukaan selvästi vähemmän lastenhoitoapua kuin ydinperheet (22,3 %) ja uusperheet (20,8 %). Kodinhoidollista apua tarvitsi 6,7 % ydinperheistä, 1,9 % yksinhuoltajaperheistä ja 9,7 % uusperheistä. Yksinhuoltajaperheet (20,4 %) tarvitsevat vastaavasti enemmän apua tarkkaavaisuuden ja käytöksen asioissa kuin ydinperheet (15,8 %), mutta uusperheissä tarve oli suurin (25,0 %). Myös mielialaan ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa uusperheet (16,7 %) tarvitsivat enemmän apua kuin yksinhuoltajaperheet (14,8 %) tai ydinperheet (10,4 %). Tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen koki tarvitsevansa 7,9 % ydinperheistä, 7,4 % yksinhuoltajaperheistä ja 9,7 % uusperheistä. Taloudellista tukea tarvitsi 18,5 % yksinhuoltajaperheistä, 6,9 % uusperheistä ja 4,6 % ydinperheistä.

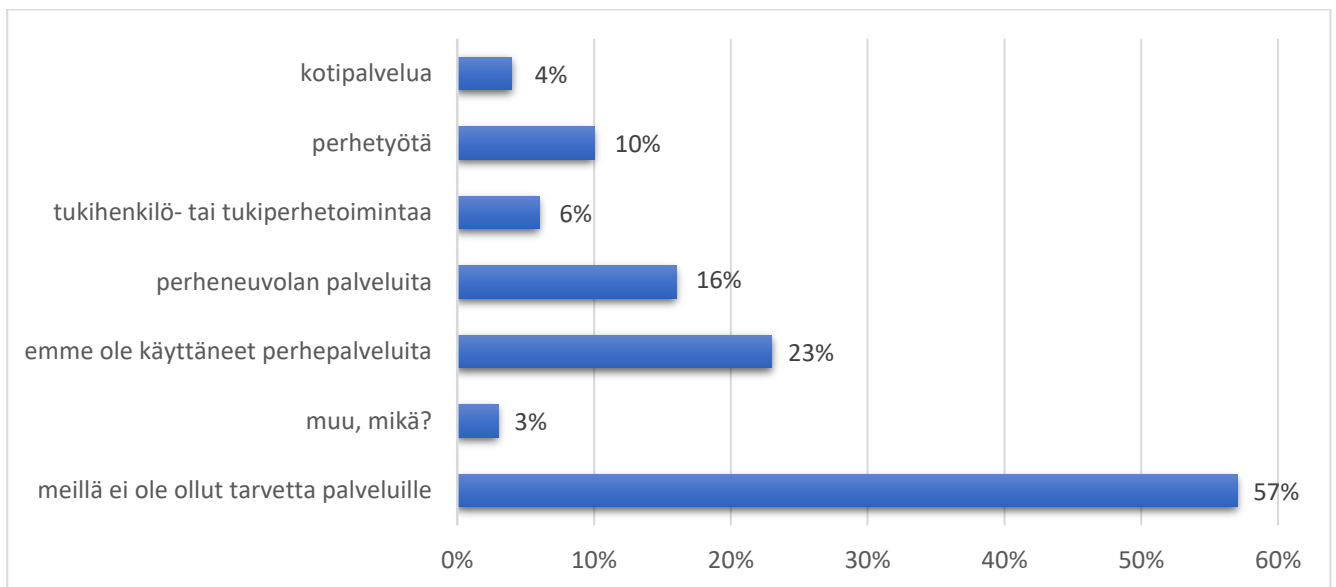
5.3 Lapsiperhepalveluiden käyttö

Kaikkiaan 57 % vastaajaperheistä ei ole tarvinnut lapsiperheiden palveluita viimeisin vuoden aikana (KUVIO 6). Näin ollen palveluja olisi tarvinnut 43 % vastaajista. Kuitenkin kaikista vastaajista 23 % vastasi, että he eivät ole käyttäneet palveluita, vaikka ehkä olisivat niitä tarvinneet. Tästä voisi päätellä, että yli puolet palveluita tarvinneista ei ole niitä kuitenkaan käyttäneet. Tuloksia tarkastellessa joutuu pohtimaan, onko osa niistä, jotka ovat vastanneet, että eivät ole palveluita tarvinneet, vastannut myös, että eivät ole käyttäneet palveluita. Tätä emme voi tulosten perusteella varmasti tietää.

Perheneuvolan palveluita on käyttänyt 16 % vastaajista ja perhetyötä on saanut 10 %. Muihin palveluihin vastaajat olivat kirjanneet mm. terapiapalveluita ja kolmannen sektorin palveluita, mutta myös koulukuraattorin sekä vammaispalvelut kaksi kertaa molemmat. Kaksi vastaajaa oli merkannut myös neuvolan palvelut. Vaikka perhetyö oli vastausvaihtoehtona, yksi asiakas oli kirjannut muihin palveluihin perhetyön palvelusetelillä.

Raahelaiset tarvitsivat palveluita vähemmän kuin siikajokiset ja pyhäjokiset. Yhteensä 59,3 % raahelaisista vastaajista ilmoitti, että ei ole tarvinnut palveluita. Vastaava luku oli pyhäjokisilla 52,0 % ja siikajokisilla 31,0 %. Kotipalvelua oli käyttänyt 11,9 % Siikajoen perheistä, kun taas Pyhäjoen perheistä sitä oli käyttänyt 6,0 % ja vain 2,9 % Raahen perheistä. Myös perhetyötä oli saanut suhteellisesti eniten Siikajoen perheet. Vastausten perusteella perhetyötä oli saanut 16,7 % Siikajoen perheistä, 12,0 % Pyhäjoen perheistä ja 9,4 % Raahen perheistä. Kyselyyn vastanneista pyhäjokisista perheistä 18,0 % oli käyttänyt perheneuvolan palveluita viimeisen vuoden aikana, siikajokisista perheistä 16,7 % ja raahelaisista 15,2 %.

Mitä lapsiperheiden palveluita olette käyttäneet viimeisen vuoden aikana? Valitse yksi tai useampi.

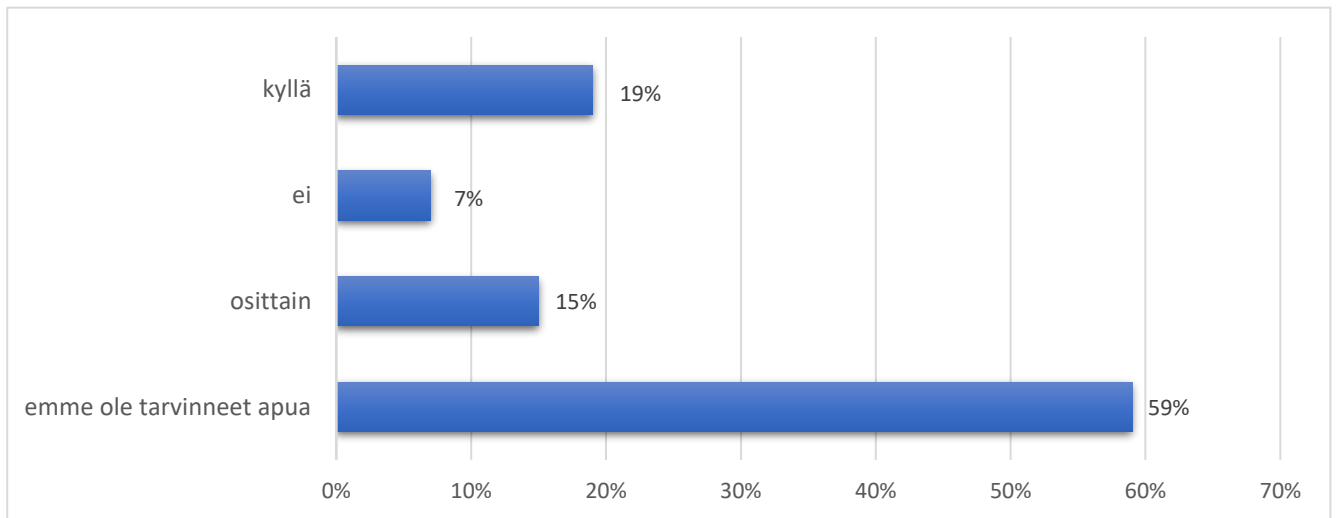
KUVIO 6. Palveluiden käyttö (N=678)

Perhemuoto näyttää myös vaikuttaneen palveluiden käyttöön. Ydinperheistä 57,8 % ei ollut tarvinnut lapsiperheiden palveluita viimeisen vuoden aikana, uusperheistä 56,9 % ja yksinhuoltajaperheistä 48,1 %. Ydinperheet olivat tarvinneet kotipalvelua enemmän kuin muut perheet, mutta kaikkia muita palveluita vähemmän. Vastanneista ydinperheistä 4,2 % oli käyttänyt kotipalvelua, uusperheistä 2,8 % ja yksinhuoltajaperheistä 1,9 %. Perhetyötä oli käyttänyt 9,5 % ydinperheistä ja 9,7 % uusperheistä, mutta jopa 18,5 % yksinhuoltajaperheistä. Tukihenkilö- ja tukiperhepalvelua oli saanut 3,5 % ydinperheistä, 6,9 % uusperheistä ja 20,4 % yksinhuoltajaperheistä. Perheneuvolan palveluita oli käyttänyt 12,8 % ydinperheistä, 20,4 % yksinhuoltajaperheistä ja 26,4 % uusperheistä.

5.4 Miten perheet ovat mielestään saaneet tarvitsemaansa apua

Kaikista vastaajista 19 % oli saanut tarvitsemaansa apua (kuvio 7), 7 % ei ollut saanut apua ja 15 % oli saanut apua osittain. Kaikista vastaajista 59 % ei ollut tarvinnut apua eli apua oli tarvinnut 41 %. Niistä, jotka olivat tarvinneet apua, melkein puolet eli 47,4 % oli saanut sitä. Osittain apua oli saanut apua tarvinneista 36,3 % ja 16,2 % ei ollut saanut tarvitsemaansa apua.

Oletteko saaneet tarvitsemaanne apua?

KUVIO 7. Miten apua on saatu (N=573)

Kun avuntarvitsijoita tarkastellaan paikkakunnittain, huomataan, että osuudet vaihtelevat melkoisesti. Kun Pyhäjoen lapsiperheistä avun sai jopa 60,0 % niistä, jotka apua tarvitsivat, niin raahelaisista perheistä tarvitsemansa avun sai 47,8 % ja siikajokisista enää 33,3 %. Toisaalta Pyhäjoen perheissä myös niiden osuus oli suurin, jotka eivät mielestään saaneet tarvitsemaansa apua. Pyhäjokisista perheistä 24,0 % koki, että ei ollut saanut tarvitsemaansa apua, raahelaisista 15,4 % ja siikajokisista 14,8 %. Osittain apua saaneiden osuudet olivat pyhäjokisilla 16,0 %, raahelaisilla 36,8 % ja siikajokisilla jopa 51,9 %.

Kun kysyttiin palvelujen käytöstä, 57,8 % ydinperheistä vastasi, ettei ole apua tarvinnut. Yksinhuoltajaperheistä näin vastasi 48,1 % ja uusperheistä 56,9 %. Ydinperheistä apua tarvinneista 50,0 % oli saanut tarvitsemansa avun. 15 % koki, että ei ole sitä saanut ja 35 % koki saaneensa avun osittain. Yksinhuoltajaperheistä oli vastaavasti saanut avun 46,1 % vastanneista. Apua ei ollut saanut 19,2 % ja osittain

avun oli saanut 34,6 %. Uusperheistä avun oli saanut 37,5 % avun tarvisijoista. 21,9 % taas apua tarvinneista uusperheistä koki, että ei ole saanut tarvitsemaansa apua ja 40,6 % koki saaneensa sen osittain.

5.5 Lapsiperhepalvelujen laatu

Kyselyn kahdeksannessa kohdassa oli väittämiä lapsiperhepalveluiden laadusta. Näihin väittämiin kehoitettiin ottamaan kantaa, jos oli käyttänyt palveluita viimeisen vuoden aikana. Jos perhe oli käyttänyt useita eri palveluita, pyydettiin valitsemaan se palvelu, jota oli käytetty eniten. Kun väittämien tuloksia alettiin analysoida, paljastui, että ohjeistus tehtävään oli jäänyt kesken. Väittämien kohdalla pystyi valitsemaan Likertin asteikolla 1–5, mutta näitä kohtia eli arvoja ei ollut avattu. Tehtävässä oli tarkoitettu, että 1 tarkoittaa täysin eri mieltä ja 5 täysin samaa mieltä. Väittämiin oli otanut kantaa 173 eli suurin osa niistä, jotka olivat palveluja käyttäneet. Tuloksia ei voi hyödyntää, koska on täysin mahdollista, että osa vastaajista on ymmärtänyt ne toisella tavalla. Vapaassa palautteessa oli muutama vastaaja antanutkin palautetta siitä, että asteikkoa ei ollut määritetty. Muutama vastaaja myös ilmoitti jättäneen sen vuoksi näihin vastaamatta.

5.6 Avoin palaute

Kuntayhtymän perhetyölle oli kyselyn lopussa mahdollisuus antaa vapaata palautetta. Sitä tulikin melko runsaasti eli n.170 vastaajaa antoi sanallista palautetta. Palautteen määrä kertoo siitä, että on tärkeää olla mahdollisuus antaa palautetta. Tässä työssä ei ole tätä palautetta käyty läpi systemaattisesti ja kokonaisvaltaisesti. Palaute on tarkoitettu kuntayhtymän perhepalveluille. Vastauksia on kuitenkin hyödynnetty johtopäätöksissä niiltä osin, kun ne täydentävät tai selittävät kyselyssä kysytyjä asioita.

6 TULOSTEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellisessä luvussa on esitelty opinnäytetyön tulokset numeerisesti. Tässä luvussa analysoidaan näitä lukuja ja pyritään tekemään johtopäätöksiä niiden perusteella. Tuloksia on kuvattu myös sanallisella palautteella. Luvun loppuun on koottu yhteenveto tuloksista ja esitelty pari kehittämisehdotusta.

6.1 Tulosten tarkastelua

Kyselyllä saatiin runsaasti vastauksia. Keväällä 2021 järjestetyssä pienempimuotoisessa kyselyssä vastauksia saatiin noin 360. Nyt vastauksia saatiin 573. Kyselyyn tuli vastauksia Raahesta 481, Pyhäjoelta 50 ja Siikajoelta 42. Asukaslukuun suhteutettuna raahelaiset olivat ahkerimpia vastaajia (vastausprosentti 20,4 %) ja siikajokiset laiskimpia (8,9 %). Ei voi tietää tarkkaa, miten hyvin kysely tavoitti perheet, mutta vastauksia saatiin perheiden määrään suhteutettuna raahelaisilta enemmän kuin kaksi kertaa niin paljon kuin siikajokisilta. Avoimessa palautteessa oli muutama palaute, joissa kritisoi sitä, että syrjäkylillä ei ole riittävästi palveluita.

Lapsiperhepalveluita tulisi tarjota myös muuallakin kuin kuntakeskuksessa, ns. syrjäkylillä on myös tarvetta, ja palveluiden tulisi olla lähipalveluja, jotta niistä on apua ja ne saavuttavat kohteensa.

Siikajoen suhteellisesti pienempi vastausmäärä voi johtua osin siitä, että pienemmissä kylissä ja syrjemässä asuvat kokevat herkemmin, että heidän mielipidettään ei oteta huomioon. Perheiltä kannattaa joka tapauksessa kysyä mielipidettä ja palautetta. Tämä kysely osoittaa, että he haluavat osallistua palvelujen suunnitteluun. Kyselyn saatteessa mainittiin, että kyselyyn vastaaminen kestää vain pari minuuttia. Tämä varmasti houkutteli ihmisiä vastaamaan.

Raahen seutukunnassa näyttää olevan ydinperheitä jonkin verran enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Tästä ei kuitenkaan löydy tarkkaa ja selkeää tilastoa, koska jaottelussa esiintyy poikkeamia. Yksinhuoltajaperheitä on Suomessa noin 24 %, mutta tähän kyselyyn vastanneissa yksinhuoltajia on vain 9 % (Pienperheyhdistys; Suomen virallinen tilasto 2020). Yksinhuoltajilla ei todennäköisesti ole yhtä paljon resursseja vastata kyselyihin, mutta olettavasti Raahen seutukunnassa yksinhuoltajaperheitä on muuta

maata vähemmän. Uusperheitä lapsiperheistä oli tilastokeskuksen mukaan 9 % (Suomen virallinen tilasto 2020). Tämän kyselyn vastaajista taas 13 % oli uusperheestä.

Lapsiperheet näyttävät tietävän varsin hyvin, mihin voi ottaa yhteyttä, kun perheessä on haasteita. Jopa 82 % vastaajista tietää tämän. Tässä ei myöskään näytä olevan eroa kuntien välillä, vaan kaikissa kunnissa tämä tiedetään yhtä hyvin. Vapaassa palautteessa tuli kuitenkin muutamia kommentteja tietojen löytymisestä ja palveluiden tiedottamisesta. Jotkut vastaajat eivät olleet kuulleet palveluista.

Kaipaamme selkeyttä RASin nettisivuihin. Tietoa ei löydy helposti. Kaipaamme positiivisempaa viestintää, mitä kaupungin palvelut voisivat edes tarjota.

Lapsiperheiden arjessa tarvitaan kyselyn perusteella eniten lastenhoitoapua. Vapaassa palautteessa tuli myös esille, että lastenhoitoapua tarvittaisiin myös virka-aikojen ulkopuolella. Ydinperheet tarvitsevat muita perheitä enemmän lastenhoitoapua. Kodinhoidollista apua ydinperheet tarvitsevat kyselyn perusteella hieman vähemmän kuin uusperheet, mutta selvästi enemmän kuin yksinhuoltajaperheet. Vastavasti tukea lapsen tarkkaavaisuuteen ja käytökseen liittyvissä asioissa sekä lapsen mielialaan ja mielen-terveyteen liittyvissä asioissa ydinperheet tarvitsevat melko selkeästi vähemmän kuin yksinhuoltajaperheet tai uusperheet. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuessa ei perheiden välillä ole merkittäviä eroja. Taloudellista tukea ydinperheet kokevat tarvitsevansa hieman vähemmän kuin uusperheet ja selvästi vähemmän kuin yksinhuoltajaperheet.

Pyhäjoella ja Siikajoella perheet tarvitsevat kyselyn perusteella jonkin verran useammin apua kuin Raahessa. Erityisesti Pyhäjoella ja Siikajoella perheet tarvitsevat lastenhoitoapua. Vaikka lastenhoitoapua tarvitaan paljon, perheet ovat kuitenkin saaneet esimerkiksi kotipalvelua verrattain vähän. Kotipalveluhan on tarkoitettu tilapäiseksi avuksi. Kun perhetyötä oli saanut 10,1 %, niin kotipalvelua oli saanut vain 3,8 % vastaajista. Perhetyö on tarkoitettu erityiseksi tueksi. Pitäisikö kotipalvelua lisätä, jotta perhetyötä ei tarvitsi tehdä niin paljon? Miten lastenhoitoapua voitaisiin lisätä? Varhainen tuki lastenhoidossa voisi vähentää erityisen tuen tarvetta myöhemmin.

Lasten tarkkaavaisuuteen ja käytökseen liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet. Niihin tarvittavan avun tarve on merkittävä myös tämän kyselyn perusteella. Myös mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Näitä tutkitaan ja hoidetaan perheneuvolassa. Perheneuvolan palveluita oli jo nyt käytetty eniten kaikista

palveluista. Kaikista käytetyistä palveluista perheneuvolan osuus oli 40 %. Vapaan palautteen perusteella perheneuvolaan on joutunut jonottamaan jopa yli vuoden. Perheneuvolan pitkistä jonoista tulikin runsaasti palautetta. Myös perheneuvolan työntekijöiden vaihtuvuudesta tuli palautetta jonkin verran.

Resurssipula perheneuvolassa konkretisoituu asiakkaille. Tukea ei saa silloin, kun kipeimmin tarvitsee.

Perheneuvolaan pääsy todella hidasta, henkilöt vaihtuvat usein ja aina lapsi joutuu aloittamaan alusta asiat. Tämä kuormittaa lasta. Ei psykiatreja ja niistä ei kerrota vaan annetaan odottaa turhaan sinne pääsyä. Vanhempia ei tarpeeksi kuunnella. Kaikilla työntekijöillä ei vaadittavaa koulutusta.

Nyt hoitotakuu ei toteudu lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa alkuunkaan. Hoidon tarpeen arviointi pitäisi lain mukaan aloittaa kolmessa viikossa asian vireille panosta ja hoito pitäisi järjestää kolmessa kuukaudessa, kun hoidon tarve on todettu. Silloin kun hoidon tarpeen arviointi vaatii erityisiä tutkimuksia, ne pitäisi tehdä kuudessa viikossa lähetteen saapumisesta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 30.12.2010/1326.) Näyttää siltä, että valtio on säätänyt kunnille velvoitteita, joista niillä ei ole edellytyksiä huolehtia. Jos perheneuvoloihin ei saada työntekijöitä, hoitoa ja tutkimusta ei voida toteuttaa.

Kyselyn mukaan Raahen seutukunnan yksinhuoltajaperheet tarvitsevat apua useammin kuin muut perheet ja uusperheet hieman useammin kuin ydinperheet. Kyselyn perusteella voidaan myös havaita, että uusperheissä ja yksinhuoltajaperheissä oli tarvittu ja käytetty perheneuvolan palveluita enemmän kuin ydinperheissä. Perhetyötä oli tehty yksinhuoltajaperheissä selvästi enemmän kuin muissa perheissä. Suhteessa vielä enemmän oli yksinhuoltajaperheissä käytetty tukihenkilö- ja tukiperhepalveluita. Taloudellista tukea yksinhuoltajaperheet tarvitsevat huomattavasti useammin kuin muut perheet. Yksinhuoltajaperheillä on useammin toimeentulovaikeuksia kuin muilla perheillä ja yksinhuoltajat ovat muita useammin työttömiä (Pienperheyhdistys). Ylipäätään tulot ovat laskeneet lapsiperheillä koronapandemian aikana (THL 2021b).

Varhaisen puuttumisen merkityksestä on puhuttu paljon. Varhaista puuttumista toivottiin myös kyselyn sanallisessa palautteessa. Jos perheiden ongelmiin pystyttäisiin reagoimaan aiemmin ja ydinperheet pysyisivät kasassa, perhepalveluita tarvittaisiin myöhemmin todennäköisesti vähemmän. Lasten tarkkavaisuuden ongelmat kuormittavat perheitä. Vaikeissa tilanteissa myös lasten mielenterveysongelmat lisääntyvät.

Miten perheet kokivat saaneensa apua? Yhteensä 59 % vastaajista ei ollut tarvinnut apua. Niistä, jotka olivat apua tarvinneet, vähän alle puolet vastasi, että oli saanut tarvitsemansa avun. Osittain avun koki saaneensa noin 36 % vastanneista. Hieman yli 16 % vastasi, ettei ole saanut tarvitsemaansa apua. Viime kevään kyselyssä niiden määrä, jotka eivät olleet saaneet mielestään apua, oli jonkin verran suurempi. Silloin kuitenkin kyselyssä ei ollut vaihtoehtoa, että olisi saanut apua osittain. Paikkakuntien välille on vähän vaikea tehdä eroa. Pyhäjoella jopa 60 % koki saaneensa tarvitsemansa avun, mutta Pyhäjoella oli eniten myös heitä, jotka kokivat, etteivät ole saaneet tarvitsemaansa apua. Siikajoella vain noin 33 % koki saaneensa tarvitsemansa avun, mutta siellä niiden osuus, jotka kokivat saaneensa avun osittain, oli suuri. Perhemuoto näytti vaikuttavan siten, että ydinperheet kokivat saaneensa avun hieman useammin kuin muut perheet.

Kyselyn kuudennessa kysymyksessä kysyttiin, mitä palveluita perheet ovat käyttäneet. Siinä vastausvaihtoehtoissa on palveluiden lisäksi mahdollisuus vastata, että ei ole käyttänyt palveluita ja ei ole tarvinnut palveluita. Onhan mahdollista, että olisi tarvinnut niitä, muttei ole käyttänyt niitä. Nyt ehkä joku vastaaja on vastannut, että ei ole tarvinnut eikä ole käyttänyt palveluita. Kysymys olisi ehkä pitänyt asettaa niin, että ensin olisi pitänyt valita, onko tarvinnut palveluita. Sen jälkeen ne, jotka ovat tarvinneet palveluita, olisivat valinneet käyttämänsä palvelut. Niiden joukossa voisi olla myös mahdollisuus valita, ettei kuitenkaan ole käyttänyt niitä. Tämän kyselyn perusteella kuitenkin voidaan varmasti melko luotettavasti sanoa se, kuinka moni ei ole tarvinnut palveluita. Vastausten mukaan 57 % ei ole niitä viimeisen vuoden aikana tarvinnut. Palvelujen tarvitsijoita on siis ollut 43 %, joista osa ei ole niitä kuitenkaan saanut. Heidän määräänsä ei tuon kysymyksen perusteella voi tietää tarkalleen em. syistä. Toisaalta kysymys *Oletteko saaneet tarvitsemaanne apua* vastaa tuohon asiaan.

Perhepalveluista ei ole tehty juurikaan kyselyitä tai tutkimuksia. Marika Erkkilä (2019) on tehnyt laadullisen pro gradu -tutkielman perhepalveluiden kehittämisestä Pohjanmaalla. Erkkilän (2019) tutkimuksessa käy ilmi, että perhepalveluihin ollaan Pohjanmaalla pääosin tyytyväisiä. Tutkimuksessa käy ilmi, että myös Pohjanmaalla ollaan huolissaan syrjäseudun palveluista. Niin kuin tässä opinnäytetyössä esitetään, Pohjanmaallakin vastaajat haluavat vaikuttaa palveluihin. (Erkkilä 2019, 94–100.)

6.2 Tulosten yhteenveto ja kehittämisideoita

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän alueella perheet ovat melko tyytyväisiä palveluihin ja pääosin ne ovat saaneet tarvitsemansa avun. Perheet kokevat tarvitsevansa eniten lastenhoitoapua. Sitä ei kuitenkaan kuntien palveluna ole juurikaan tarjolla. Lapsiperheiden kotipalvelu on harkinnanvaraista ja se on tarkoitettu tilapäiseksi ja lyhykestoiseksi avuksi erityistilanteisiin (THL 2021a). Kun matalankynnyksen apua ei ole tarjolla, kuormittuvat esimerkiksi perheneuvolapalvelut. Tämän opinnäytetyön kyselyn vastauksissa näkyi selkeästi, että perheneuvolan palveluja on käytetty eniten. Samaan aikaan perheneuvolaan on pitkät jonot. Olisikin tärkeä tutkia tarkemmin, miten perheille annettu lastenhoitoapu vähentäisi muiden palveluiden tarvetta.

Perhemuoto näyttää vaikuttavan ainakin jossain määrin palveluiden tarpeeseen ja niiden käyttöön. Ydinperheissä tarvitaan eniten lastenhoitoapua. Yksinhuoltajaperheet ja uusperheet tarvitsevat enemmän perheneuvolan palveluita ja perhetyötä kuin ydinperheet. Yksinhuoltajaperheet tarvitsevat taloudellista apua selvästi muita perheitä enemmän. Perhemuodon vaikutusta perhepalveluiden tarpeeseen ja käyttöön olisi syytä tutkia lisää. Jos tulokset ovat laajemmin tämän opinnäytetyön tulosten kaltaisia perhemuodon osalta, olisi syytä panostaa ydinperheiden hyvinvointiin.

Asuinkunta ei merkittävästi vaikuttanut perheiden vastauksiin opinnäytetyön kyselyssä. Perheet näyttävät tarvitsevan vastausten perusteella apua hieman useammin Pyhäjoella ja Siikajoella kuin Raahessa. Kyselyn vastausprosentti oli Pyhäjoella ja Siikajoella pienempi kuin Raahessa. Tämän lisäksi sanallisessa palautteessa tuli esille, että syrjäkylien perheet kokevat saavansa palvelua muita huonommin. Voisiko esimerkiksi syrjäkylien lastenhoitoapua kehittää yhdessä järjestöjen kanssa?

Koska perheet haluavat vaikuttaa palveluihinsa, olisi heidän mielipidettensä kysyttävä säännöllisesti ja olisi tärkeä myös luoda muita aitoja vaikuttamisen kanavia. Tässä opinnäytetyössä käytetty kysely jää hyvinvointikuntayhtymän käyttöön.

7 POHDINTA

Perheiden monimuotoisuus on lisääntynyt, ja tämän seurauksena perhepalveluiden järjestämisessä syntyy uudenlaisia haasteita. (Suomen virallinen tilasto 2020.) Samaan aikaan perinteisen perhemallin arvostus näyttää laskeneen. Tässä opinnäytetyössä tuli esille, että ydinperheissä on hieman vähemmän haasteita kuin uusperheissä ja selvästi vähemmän kuin yksinhuoltajaperheissä. Kahden vanhemman perheissä haasteita on ratkomassa ja kertynyttä kuormaa on jakamassa kaksi vanhempaa. Monet asiat lapsen kasvussa ja kehityksessä häiriintyvät, kun perheet särkyvät. Kannattaisiko perheiden kestävyys pannaanostaa?

Perheneuvolan tilanne Raahen seudulla on hälyttävän huono. Tarkkaavaisuuden ja mielenterveyden asioissa jonottaminen palveluihin pahentaa yleensä tilannetta koko ajan. Yksi syy pitkiin jonoihin tilanteessa on työntekijöiden huono saatavuus. Näyttää siltä, että lasten ja nuorten pääsy mielenterveyspalveluihin tuottaa ongelmia muuallakin Suomessa (Aluehallintovirasto 2021; HUS 2019). Kysymys on tärkeä. Sote-uudistuksen toivotaan tuovan muutosta tilanteeseen. Vaikka varhaisesta puuttumisesta puhutaan paljon, tämän kyselyn perusteella näyttää siltä, että esimerkiksi lastenhoitoapua ei ole tarjolla läheskään riittävästi.

Kyselyyn saatujen vastausten määrä osoittaa, että perheet haluavat vaikuttaa palveluihin. Ihmiset kokevat herkästi, että palvelujen järjestäjä on kaukana, tavoittamattomissa. Perheille on hyvä luoda matalan kynnyksen yhteydenpitokanavia. Palveluista on myös tärkeä tiedottaa selkeästi. Raahen seudulla perheiden asioista tiedotetaan ja palveluista kerrotaan perheidenraahe.fi -sivustolla, joita hyvinvointikuntayhtymä ylläpitää (Perheiden Raahen). Kyselyn perusteella tiedottamista tulee lisätä, ja tilannetta parantaa, jos kuntien sekä kuntayhtymän verkkosivuille lisätään linkit sivustolle.

Opinnäytetyön prosessin kokonaisuutta ei voi hahmottaa tarkasti etukäteen. On tärkeää, että laaditaan mahdollisimman seikkaperäinen suunnitelma. Yllätyksiä tulee joka tapauksessa matkan varrella. Itseäni jäi harmittamaan kyselylomakkeeseen tulleet virheet siinä vaiheessa, kun siirsin kysymykset testilomakkeesta varsinaiseen kyselyyn Webropolissa. Viime hetken muutoksia on syytä pyrkiä välttämään. Eten-

kin kahdeksannen kohdan väittämällä olisi saatu työn tuloksiin arvokasta lisätietoa perheiden kokemuksista. Joka tapauksessa kuntayhtymän perhetyö voi käyttää sitäkin kysymystä nyt muokkauksen jälkeen kyselyissä.

Kiinnostukseni opinnäytetyön aihetta kohtaa lisääntyi työn aikana. Olisi kiinnostavaa tutkia valtakunnallisesti perhepalveluiden saatavuutta ja esimerkiksi perhemuotojen vaikutusta palveluiden käyttöön. Erityisesti huolta aiheuttaa se, että lasten ja nuorten on vaikea päästä hoitoon mielenterveyspalveluissa. Hoitotakuu ei toteudu. Kuten aiemmin tässä työssä on tuotu ilmi, tutkimuksia perhepalveluista on myös tehty vähän, ja tehdyt kyselyt ovat yleensä olleet alueellisia. Perhepalveluita pitäisi tutkia valtakunnallisesti, ja erityistä huomiota pitäisi kiinnittää lasten ja nuorten pääsemiseen mielenterveyspalveluihin.

Opinnäytetyön tekemisen myötä oma ymmärrykseni palveluista ja palveluiden järjestämisestä on parantunut. Lait ohjaavat kuntia palveluiden järjestämisessä. Kunnat toteuttavat kuitenkin palveluja monilla tavoilla. Resurssit vaikuttavat olennaisesti palvelujen järjestämiseen. Sote-uudistus tulee yhdistämään käytäntöjä. Perheet myös haluavat vaikuttaa palveluihin. Perheet kärsivät nyt siitä, että lasten ja nuorten hoitoon pääseminen on usein hidasta. Varhainen puuttuminen on tärkeää. Voisiko neuvola olla ohjaamassa perheitä myös kolmannen sektorin järjestämien palveluiden piiriin? Raahen seudullakin näitä palveluita on tarjolla.

Opinnäytetyössäni jouduin miettimään paljon asiakkaan näkökulmaa palveluihin. Suoraan palvelutarjontaa ei aina vastaa asiakkaan tilanteeseen. Siksi palveluita on hyvä kehittää jatkossa asiakaslähtöisesti. Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä on jo ollutkin kehittämässä uusia tukimuotoja järjestöjen kanssa.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto. 2021. *Yhteistyökokous lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen hoitoon pääsyn varmistamiseksi Kuopiossa - aluehallintovirasto jatkaa valvontaa*. Itä-Suomen aluehallintoviraston tiedote. Saatavissa: <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69919204>. Viitattu 5.4.2022.

Erkkilä, M. 2019. *Perhepalveluiden kehittäminen Pohjanmaalla*. Pro gradu -tutkielma. Vaasa: Vaasan yliopisto. Saatavissa: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/10001/MarikaErkila_progradu2019.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Viitattu 26.3.2022.

Euroopan ihmisoikeussopimus. 63/1999. Saatavissa: https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2. Viitattu 3.2.2022.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

HUS. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. 2019. *Lasten ja nuorten pääsy mielenterveyspalvelujen piiriin*. Arviointi muistio. Saatavissa: https://arviointikertomushus.fi/wp-content/uploads/2020/03/MUISTIO-PKS_HUS-Lasten-ja-nuorten-p%C3%A4%C3%A4sy-mielenterveyspalvelujen-piiriin.pdf. Viitattu 5.4.2022.

Kuntalaki. 10.4.2015/410. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410#O2L5P22>. Viitattu 22.2.2022.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>. Viitattu 9.3.2022.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>. Viitattu 3.2.2022.

Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>. Viitattu 3.2.2022.

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). *Asiakasosallisuus*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Asiakasosallisuus.pdf/6d5b8baf-d5e4-4618-add6-ca0b9a81f214. Viitattu 17.3.2022.

Peränen, N. & Sainio, S. 2018. *Asiakaspalautteen kansallisen keruun yhtenäistäminen – sisällölliset ehdotukset*. Projektin loppuyhteenveto. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138460/20181022_asiakaspalautetiedonkeruu_yhteen_veto_FINAL_korj20190130.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 22.2.2022.

Perheiden Raaha. Verkkosivut. Raahen Seudun hyvinvointikuntayhtymä. Saatavissa: <https://www.perheidenraaha.fi/> Viitattu 26.3.2022.

Pienperheyhdistys. Verkkosivut. *Tietoa yksinhuoltajuudesta*. Saatavissa: <https://www.pienperhe.fi/yhdistys/tietoa-yksinhuoltajuudesta/> Viitattu 17.3.2022.

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä. 2021. Verkkosivut. Saatavissa: <https://www.ras.fi>. Viitattu 22.2.2022.

Sihvo, S., Isola A-M., Kivipelto, M., Linnanmäki, E., Lyytikäinen, M. & Sainio, S. 2018. *Asiakkaiden osallistumisen toimintamalli*. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 16/2018. Helsinki: STM. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160828/STM_r1618_Asiakkaiden%20osallistumisen%20toimintamalli.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 22.2.2022.

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P4>. Viitattu 22.2.2022.

Sosiaali- ja terveysministeriö STM. 2022. *Lastensuojelu*. Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelu>. Viitattu 3.3.2022.

Sosiaali- ja terveysministeriö STM. 2021. *Palvelut perheille*. Verkkosivut. Saatavissa: <https://stm.fi/palvelut-perheille>. Viitattu 14.11.2021.

Suomen perustuslaki. 11.6.1999/731. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>. Viitattu 16.11.2021.

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Perheet* [verkojulkaisu].

ISSN=1798-3215. 2020. Helsinki: Tilastokeskus.

Saatavissa: http://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tie_001_fi.html. Viitattu 17.3.2022.

STM. 2017. *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM026:00/2017>. Viitattu 26.3.2022.

THL. 2021a. *Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut>. Viitattu 22.11.2021.

THL. 2021b. *Palkkatulot laskivat koronaepidemian myötä lapsiperheissä – erityisen paljon nuorilla aikuisilla*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/-/palkkatulot-laskivat-koronaepidemian-myota-lapsiperheissa-erityisen-paljon-nuorilla-aikuisilla>. Viitattu 24.3.2022.

THL. 2021c. *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->. Viitattu 26.3.2022.

THL. 2022. *Lastensuojelun käsikirja*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>. Viitattu 3.3.2022.

Terveystilastolaki. 30.12.2010/1326. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L1P2>. Viitattu 22.11.2021.

Tilastokeskus. 2021. *Tilastotietokannat*. Saatavissa: <https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/> Viitattu 19.3.2022.

Valli, R. 2018. *Aineistonkeruu kyselylomakkeella*. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 92–116.

Valvira. 2021. *Sosiaalihuollon toteuttaminen*. Valviran verkkosivut. Saatavissa: <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-toteuttaminen>. Viitattu 17.3.2022.

Vilka, H. 2021. *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. 60/1991. Saatavissa: https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopiteksti/1991/19910060/19910060_2. Viitattu 16.11.2021.

Raahen seudun
**HYVINVOINTI-
KUNTAYHTYMÄ**

Kysely Raahen seudun lapsiperheille

Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

1. Mikä on asuinpaikkakuntasi? *

- Pyhäjoki
 Raahen
 Siikajoki

3. Mikä on perheesi perhemuoto? *

- ydinperhe
 yksinhuoltajaperhe
 uusperhe
 joku muu

4. Tiedätkö, mihin voit ottaa yhteyttä, jos perheesi arki kuormittaa tai sinulla on muita perheeseesi liittyviä huolia? *

- kyllä tiedän
 en tiedä

8. Vastaa seuraaviin väittämiin, jos olet saanut lapsiperheiden palveluita viimeisen vuoden aikana. Valitse sopivin vastausvaihtoehto. Jos olet saanut useita palveluita, vastaa väittämiin sen palvelun perusteella, jota olet saanut tai käyttänyt eniten.

	1	2	3	4	5
"Sain palvelua, kun sitä tarvitsin."	☐	☐	☐	☐	☐
"Mielipidettäni kuultiin palveluiden toteuttamisessa"	☐	☐	☐	☐	☐
"Saamamme palvelut vastasivat tarpeitamme"	☐	☐	☐	☐	☐
"Saimme palveluita riittävän pitkään"	☐	☐	☐	☐	☐
"Koin saamamme palvelun hyödylliseksi"	☐	☐	☐	☐	☐
"Saamani tieto palveluista oli riittävää"	☐	☐	☐	☐	☐

9. Minkä ikäisiä lapsia perheeseesi kuuluu? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. *

- alle kouluikäisiä
 alakoululaisia
 yläkoululaisia
 peruskoulun käyneitä alle 18-vuotiaita

10. Mitä muuta haluat sanoa kuntayhtymän lapsiperhepalveluista? Tähän voit antaa vapaasti palautetta: kritiikkiä, kehitysehdotuksia, kiitoksia jne.

5. Mitä apua tai palveluita, tarvitsette perheenne arjessa? Valitse yksi tai useampi. *

- lastenhoitoapua
 kodinhoidollista apua
 tukea lapsen tarkkaavaisuuteen ja/tai käytökseen liittyvissä asioissa
 tukea lapsen mielialaan tai mielenterveyteen liittyvissä asioissa
 tukea vanhemmuuteen tai parisuhteeseen
 taloudellista tukea, esimerkiksi harrastustukea tai toimeentulotukea
 muuta tukea, mitä? _____
 tällä hetkellä emme tarvitse apua

6. Mitä lapsiperheiden palveluita olette käyttäneet viimeisen vuoden aikana? Valitse yksi tai useampi. *

- kotipalvelua
 perhetyötä
 tukihenkilö- tai tukiperhetoimintaa
 perheneuvolan palveluita
 emme ole käyttäneet perhepalveluita
 muu, mikä? _____
 meillä ei ole ollut tarvetta palveluille

7. Oletteko saaneet tarvitsemaanne apua? *

- kyllä
 ei
 osittain
 emme ole tarvinneet apua

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä / lapsiperhepalvelut

<https://www.perheidenraahen.fi/>

Lapsiperheiden palveluohjaus p. 040 135 8125
ma - pe klo 8-11

Saate kyselyyn

Kysely lapsiperhepalveluista Pyhäjoen, Raahen ja Siikajoen alueella

Pyydämme sinua vastaamaan kyselyyn lapsiperheiden palveluista.

Tämä kysely on jatkoa viime keväänä toteutetulle kyselylle lapsiperheiden arjen sujuvuudesta ja tuentarpeista sekä perheiden kokemuksista alueen palveluista. Kyselystä saatava tieto hyödynnetään alueen lapsiperhepalveluiden kehittämisessä.

Kysely on sosionomiopiskelija Tero Pitkälän opinnäytetyö ja työn tilaaja on Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän lapsiperhepalvelut.

Kysely täytetään verkossa, ja vastaaminen kestää vain pari minuuttia. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja vastaukset käsitellään täysin anonyymisti.

Kyselyyn voi vastata 26.1. – 8.2.2022 välisenä aikana.

Pääset vastaamaan kyselyyn tästä linkistä: <https://link.webpolsurveys.com/S/3CAEDCDEB34F7FE2>

Kiitos vaivannäöstäsi!